

Operativni program IPA Slovenija – Hrvaška 2007-2013
Operativni program IPA Slovenija – Hrvatska 2007.-2013.

Prostorska ureditev območja- notranjost in primorje Istre
Prostorno uređenje teritorija – unutrašnjost i priobalje Istre

:.....: PUT UP ISTRE :.....:

Sociodemografska studija

Sociološka analiza SLOVENSKA ISTRA

dr. Špela Hudnik, u.d.i.a.

UL FAKULTETA ZA ARHITEKTURO

Ljubljana, 16. december 2015.

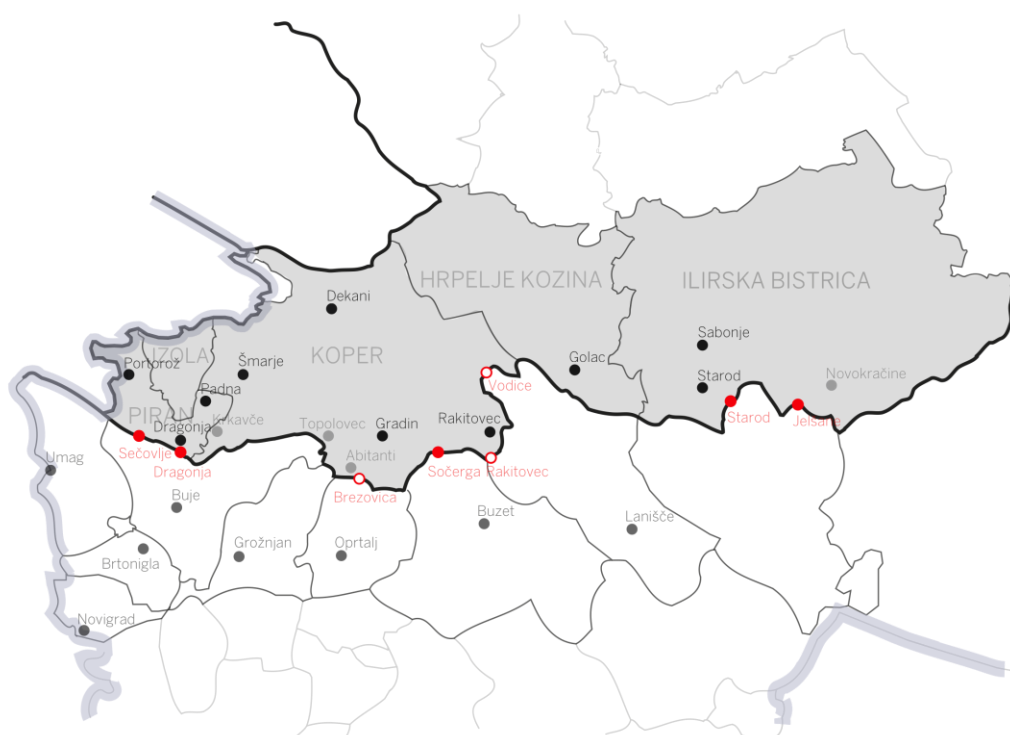
1. EMPIRIČNA RAZISKAVA LOKALNE JAVNE UPRAVE IN PREBIVALSTVA - METODOLOŠKA POJASNILA/

EMPRIJSKO ISTRAŽIVANJE STAVOVA LOKALNIH JAVNIH UPRAVA I STANOVNIŠTVA - METODOLOŠKE NAPOMENE

Sociološke analize je bila izvedena na terenu v slovenki in hrvaški Istri v obliki anket in intervjujev, katerih avtor je prof. dr. sc. Vladimir Lay.

V slovenski Istri je ankete in intervjuje izvajala UL Fakultete za arhitekturo pod vodstvom dr. Špele Hudnik, u.d.i.a.

V hrvaški Istri je izvedbo anket in intervjujev vodil prof.dr. sc. Vladimir Lay.

Karta: Sociološka raziskava v mejnem območju slovenski Istre

Sociološka analiza temelji na dveh raziskavah:

- Empirična raziskava - intervjuji s predstavniki občin in z drugimi pomembnimi akterji v občinah
- Ankete - z lokalnimi prebivalci

Raziskava je potekala v 3 obmejnih občinah slovenske Istre– Piran, Koper in Hrpelje-Kozina, v 4 krajih Portorož, Dragonja, Dekani, Šmarje in 5 manjših naseljih Padna, Hrastovlje, Gradin, Rakitovec, Golac. Izvedeno je 15 intervjujev s predstavniki lokalne samouprave, 42 anket s prebivalci večjih krajev in 25 anket/intervjujev s prebivalci manjših naselij. Vse skupaj je bilo izvedenih 82 razgovorov na terenu.

OBMEJNE OBČINE	OBČINE INTERVJU	KRAJI ANKETA	NASELJA INTERVJU+ANKETA
PIRAN	5	30 PORTOROŽ 4 DRAGONJA	5 PADNA
KOPER	5	4 DEKANI 4 ŠMARJE	5 HRASTOVLJE 5 GRADIN 5 RAKITOVEC
HRPELJE- KOZINA	5		5 GOLAC
SKUPAJ 82	15	42	25

Tabela: Območja sociološke raziskave po občinah, krajih, naseljih in številu anketirancev

Terensko intervjuvanje in anketiranje je bilo izvedeno na naključnem vzorcu ljudi, različnih socialnih in starostnih struktur, stopnje izobrazbe, nacionalne pripadnosti,... Načrtovan vzorec je bil izveden v celoti, vendar so zaradi zahtevnosti vprašalnika nekatera vprašanja ostala neodgovorjena predvsem v manjših naseljih (vaseh) v občini Hrpelje-Kozina (Golac) in zaledju Kopra (Hrastovlje, Gradin, Rakitovec) zaradi starosti, izobrazbe in socialne strukture prebivalstva, kar je pomemben pokazatelj demografskega stanja in problemov v obravnavanem prostoru.

Terensko delo je bilo izvedeno v mesecu septembru in oktobru.

Ugotovljeno je bilo, da je ponekod veliko odstopanje med stanjem na terenu in razvojno vizijo občin in države. Prostorska strategija razvoja obmejnega in preko mejnega teritorija Istre mora upoštevati javni interes in vzpostaviti ravnovesje med obalnim in zalednim delom ter imeti daljnoročno prostorsko vizijo razvoja Istre.

2. REZULTATI EMPIRIČNE SOCIOLOŠKE RAZISKAVE/ REZULTATI EMIRIJSKOG SOCIOLOŠKOG ISTRAŽIVANJA

Empirična sociološka raziskava je temeljila na intervjujih s predstavniki občin in drugimi pomembnimi akterji v občinah (Piran, Koper, Hrpelje-Kozina) in anketah prebivalcev na naključnem vzorcu v krajih (Portorož, Dragonja, Dekani, Šmarje) in manjših naseljih (Padna, Hrastovlje, Gradin, Rakitovec, Golac). Predstavniki lokalnih skupnosti so bili izbrani glede na področja delovanja, ki so obravnavana v projektu – promet, turizem, kmetijstvo in poselitev, gospodarstvo, naravne danosti in poselitve.

Rezultati anket in intervjujev so obdelani in interpretirani kot izhodišče za smernice razvoja in prostorskega urejanja obmejnega (SLO-HR) in čezmejnega teritorija ter za razvoj prostorskega koncepta Istre.

Rezultati anket in intervjujev so razdeljeni v 3 sklope:

- a. Problemi vsakdanje kvalitete življenja - zaledni in obalni del
- b. Predlog za razvoj in napredek kvalitete življenja – zaledni in obalni del
- c. Predlog za učinkovito čezmejno sodelovanje med SLO-HR

Vsi sklopi se vežejo na vsebine glavnih tem projekta – promet, turizem, kmetijstvo in poselitev, gospodarstvo, naravne danosti in poselitev. Z razumevanjem njihovih medsebojnih odnosov lahko postavimo razvojne prioritete pomembne za proces načrtovanja. S takšno obdelavo anket dosežemo večplastne rezultate pomembne za vzpostavitev prostorskih smernic razvoja zaledja in obale slovenske Istre, hrvaške Istre in koncepta Istre.

Vsi odgovori so razvrščeni v skupine glede na splošno (glavno), specifično in izjemno prostorsko problematiko oziroma prostorski razvoj v obravnavanem prostoru. V obdelavi smo za predloge smernic razvoja Istre in proces načrtovanja upoštevali odgovore iz prve skupine, ki obravnavajo glavne probleme, potrebe za razvoj kvalitetnega življenja in učinkovito sodelovanje med SLO-HR za celotno območje.

V drugo skupino odgovorov smo razvrstili odgovore, ki so specifični za posamezna naselja in jih navajamo informativno, da razumemo različne nivoje razvojnih problemov in potreb v obalnem in zalednem delu. V občini Koper in Piran se ukvarjajo s problematiko vikendašev in praznih stanovanjskih naselij v obalnih mestih, medtem ko v zaledju propada izjemna kulturna dediščina - naselja, vasi ali posamezni stavbni fondi zaradi nerešenih lastniških odnosov ali demografskega stanja prebivalstva (Gradin, Topolovec, Abitanti, Hrastovlje, Podpeč, Krkavče). V poletnih mesecih se na obali ukvarjajo s prometnimi zastoji in večurnim čakanjem prestopanja meje SLO-HR (Sečovlje-Plovanja, Dragonaja-Kaštel, Sočerga-Požane) medtem, ko so v zaledju ceste in mejni prehodi II. in III. kategorije neizkoriščeni predvsem mejni prehod Lucija- Brezovica. Zaledje nima povezave z morjem v mentalni sliki Slovencev.

V tretjo skupino odgovorov smo razvrstili originalne in zanimive odgovore z majhnim številom točk, ki predstavljajo izjemne prostorske situacije v obmejnem območju.

Ugotovili smo, da je glavni problem razvoja tudi in predvsem ne sodelovanje med obravnavanimi občinami, da še ni sprejetih novih občinskih prostorskih načrtov (OPN – Koper 2018) in posledično ni celovite vizije razvoja. Celoten razvoj se vrši glede na lokalne potrebe posameznikov in razpise Evropskih projektov, ki so samo sredstvo pridobivanja denarja in nimajo nobene povezave s celovito prostorsko vizijo razvoja. Zato zaledje slovenske Istre očitno še vedno ni politična prioriteta razvoja, kljub izjemnemu potencialu, ki ga nudi ta prostor.

2.1. PROBLEMI VSAKDANJE KVALITETE ŽIVLJENJA - ZALEDNI DEL IN PRIOBALNI DEL/ PROBLEMI POSTOJEČE KVALITETE ŽIVLJENJA - UNUTRAŠNOST I PRIOBALJE

Vsi odgovori so razvrščeni v skupine glede na splošno (glavno), specifično in izjemno prostorsko problematiko v obravnavanem prostoru.

2.1.1. GLAVNI PROBLEMI OBSTOJEČE KVALITETE ŽIVLJENJA

Odgovori, ki so po večini sogovornikov skupni za celotno obmejno območje.

- **Brezposelnost:**

- premalo delovnih mest predvsem za mlade
- v turizmu se zaposluje cenejša delovna sila iz drugih držav
- nerazvitost ali propadanje industrijskih panog
- neizkoriščenost potenciala kmetijstva in nezainteresiranost mladih za ta poklic
- ekonomsko izseljevanje v druga mesta, tujino in dnevne migracije mladih

- **Promet in infrastruktura**

- slabo urejen javni promet (otroci in starejši občani)
- slabe prometne povezave obala-zaledje, SLO-HR-IT
- premalo javnih parkirišč (previsoke cene)
- predrag vinjetni sistem (Škofije-Izola, predor Markovec)
- premalo kolesarskih stez
- promet in zastoji na mejnih prehodih/slaba prometna infrastruktura in pretočnost (mejni prehodi I. kategorije: Sečovlje-Plovanija, Dragonja-Kaštel)
- hrup, onesnaževanje okolja
- tranzitni promet
- slaba komunalna infrastruktura (voda, kanalizacija, optika)

- **Nepremičninska in zemljiška politika:**

- visoke cene (nedostopne za mlade)
- prazna stanovanja (vikendaši), spalna naselja – obmorska naselja izven sezone
- obnova nepremičnih in draga prodaja
- špekulacije s cenami nepremičnin in kmetijskih zemljišč
- nerešeno lastništvo – propadanje nepremičnin, kulturne dediščine in zaraščanje krajine predvsem v zaledju
- težave pri prenovi objektov – ni skupne vizije za ohranjanje kulturne dediščine, inšpekcijske službe ne delujejo

- **Storitev in javni sektor:**

- slaba urejenost vrtcev in otroških igrišč
- premalo športnih igrišč in rekreativnih površin
- premalo kulturnih prireditev in dejavnosti za mlade
- premalo storitvenih dejavnosti - pošta, trgovina, banka, predvsem v starih mestnih jedrih (Koper, Piran), ker je sezona omejena na tri mesece v letu in v zaledju (Krkvče, Padna, Hrastovlje, Golac, Topolovec,...)
- neprimeren urnik javnih zavodov (deljen delovni čas, v glavnem delajo do 16.00 uri)
- dolge čakalne vrste v zdravstvu
- slaba zdravstvena oskrba starejših predvsem v zalednem delu (vezani so na večja urbana središča Koper, Izola)

- **Turizem:**

- pomanjkanje vizije razvoja turizma in turistične identitete posameznih krajev
- pomankanje povezave obalnega turizma s ponudbo v zaledju
- pomankanje dodatne turistične ponudbe - all inklusiv turizem v Portorožu, ne omogoči gostu povezovanja z drugimi aktivnostmi v širšem prostoru – kulturne prireditve, kulinarika, izleti,...
- hoteli v tuji lastni - ni občutka pripadnosti s krajem in lokalnim prebivalstvom
- zanemarjene, umazane plaže in morje
- problem sezonskih objektov in spalnih naselij – vikendaši (Piran, Izola,...)
- prenizke kategorija turistične ponudbe
- kvaliteta bivanja lokalnega prebivalstva je pod pritiskom turizma.

- **SLO – HR meja:**

- Šengenski režim – onemogoča pretočnost prometa in povzroča zastoje predvsem v poletnih mesecih v konicah sezone (mejni prehod

Sečovlje-Plovanija, Dragonja-Kaštel, Sočerga-Požane)

- strožji režimi mejnih prehodov različnih kategorij onemogočajo neposreden stik in sodelovanje obmejnega prebivalstva, ker je gibanje (časovno) omejeno (Golac- Vodice, Rakitovec-Slum, Brezovica pri Gradinu-Lucija 6.00-22.00). Prebivalci obmejnih vasi Golac v občini Hrpelje -Kozina in Vodice v občini Lanišče, ki sta oddaljeni samo 8 km, morajo zaradi zaprtega mejnega prehoda, ki jim onemogoča nekoč pristne sorodstvene, kulturne in gospodarske stike na 30 km oddaljen mejni prehod Podgorje –Jelovica.
- slaba cestna infrastruktura na mejnih prehodih II. In III. kategorije– makadamske ceste v obmejnem področju v zaledju, in dvopasovnica na slovenski strani na mejnih prehodih I. kategorije, onemogočajo večjo pretočnost in povzročajo več kilometrske zastoje
- vinjetni režim v Sloveniji povzroča dodatne zastoje

Ukinitev meje je ena od glavnih razvojnih vizij za skupni koncept Istre kot enovite prostorske celote.

2.1.2. SPECIFIČNI PROBLEMI OBSTOJEČE KVALITETE ŽIVLJENJA – ZALEDNI IN PRIOBALNI DEL

Odgovori prikazujejo specifično problematiko značilno za območje zalednega in obalnega dela, ki vpliva na kvaliteto življenja in je specifična za posamezna mesta in naselja.

2.1.2.1. OBALNI DEL - občini Koper in Piran

Specifika obalnega dela obmejnega območja je predvsem poudarek na turizmu in problemi ki nastanejo zaradi preobremenitve prostora v špici poletne turistične sezone. V tem majhnem prostoru živi mešano prebivalstvo iz vseh regij Slovenije in tudi širše. V tem prostoru je veliko različnih interesov podvrženih številnim kapitalskim pritiskom in špekulacijami z nepremičninami in zemljišči zato je potrebno vzdržno sobivanje in usklajevanje interesov za vzdržen in kvaliteten prostorski razvoj.

• Ribištvo:

- omejeno območje ulova
- število ribičev upada,
- razrez ribiških ladij ekonomsko bolj donosen posel kot ribolov (EU projekt).
- nesoglasja s hrvaškimi ribiči, mentalna prepreka
- prodaja kvalitetne ribe v Trst
- problematika določitve morske meje med državama
- ni centralnega nadzora in interesa občin in države nad ulovom kot npr. v

Strunjanu, kjer poročanje deluje na dogovoru na mikro nivoju in moralnem razumevanju.

- tihotapstvo - Morski datlji? Ne, hvala!

V zadnjem času prihaja do prestrukturiranja v ribištvu, ki se preusmerjajo v «butično dejavnost», v tesnejše sodelovanje z gostinci, ribarnicami in ozaveščanjem potrošnikov. Ponujajo tudi ribiške izlete in piknike.

- **Stanovanjska politika in lastniška struktura:**

- razmerje med stalnim prebivalcem in vikendaši je nesorazmeren (Piran 40% vikendašev), kar posledično povzroča odsotnost storitvenih dejavnosti izven sezone, izumrtje starih mestnih jeder, neplačevanje davkov in turističnih taks, slabi socialni stiki
- nove prazne stanovanjske soseske, ki so v lasti podjetij in bank. Stanovanja se prodajajo po deset let in več, kvaliteta gradnje z leti upada, cene še vedno ostajajo zelo visoke in se prodajajo kot nadstandardna «s pogledom na morje».
- visoke cene nepremičnin prisilijo lokalno prebivalstvo in predvsem mlade, da odhajajo drugam
- občinski plani spremembe namenske rabe prostora se urejajo glede na potrebe in položaj posameznika in ne na strokovno strateško načrtovanje.

- **Promet:**

- cesto so predvsem tranzitne
- načrtovanje prometnic je potrebno zamejiti, ker zasedajo ogromne površine prostora na zelo majhnem ravninskem prostoru – bolj sonaraven razvoj z več zelenih površin in zasaditvami namesto asfaltnih površin.
- infrastruktura ni izkoriščena in neenakomerno porazdeljena po celotnem območju za poletne mesece v konicah sezone (julij-avgust)
- slab javni promet (izjema Piran)- pomankanje medkrajevnih in meddržavnih povezav in povezav med različnimi prometnimi sredstvi
- infrastruktura in servis nista dimenzionirana na tako množico ljudi in koncentracijo prometa v poletni sezoni. Kljub možnostim, ki jih ponuja zaledje ni interesa države, da bi razbremenila obalni del.
- večina novih cestnih križev je načrtovalo vključevanje z leve strani, kar je zelo nevarno.
- za prostorsko predvidene garažne hiše npr. v občini Piran, ni zasebnega interesa
- vinjetni sistem povzroča še večje prometne zamaške na meji in lokalnih cestah, ker se lokalno prebivalstvo izogiba plačevanja. Predlog županov Prana in Izole, da DARS uvede lokalno vinjeto
- ni urejenih obalnih kolesarskih in sprehajalnih poti (promenada Portorož, ureditev obalne ceste Koper-Izola)

- **Turizem**

- turizem je invaziven nima razvojne vizije in nima usklajenih standardov kategorije turistične ponudbe. Visoki turizem s hotelom Kempinski ni v skladu klubske ponudbe za mlade ter neurejeno in razpadajočo betonsko plažo in nekvalitetno kulturno ter gastronomsko ponudbo
- premalo vlagajo v obnovo hotelov in turistične infrastrukture
- poudarjen interes kapitala - napačna strategija, ki vodi v izoliranost posameznih hotelskih kompleksov z »All inklusiv« ponudbo. Hotelske goste popolnoma odrežejo od ponudbe mesta in okolice. Ni interesa za sodelovanja in kulturno izmenjavo.
- lastništvo hotelskih kompleksov v tujih rokah, pomeni posledično tudi poceni uvoženo delovno silo in oskrbo iz tujine
- morje se zaznava kot bazen in ne kot naravno okolje. Velika onesnaženost, ni odnosa do naravnega okolja.
- TIC-Portorož ne opravlja vloge informiranja gostov
- ni izkoriščen potencial razvoja turizma med obalo in zaledjem (izjema so Padna, Nova vas, Sv. Peter, ki so del dodatne ponudbe na potniških ladjah, ki priplujejo v lukko Koper)
- problem pomankanja vode v sezoni

Kljub razvojni turistični viziji posameznih mest v obalnih občinah (Koper – športni turizem, Piran – kulturni turizem in Portorož - kongresni in spa turizem z nadpovprečno 55% zasedenostjo) bi bilo nujno potrebno razmisliti tudi o dodatni ponudbi v povezavi z zaledjem, ki predstavlja neizkoriščen turistični potencial v povezavi z naravo in kmetijstvom.

- **Naravni deli obale – sonaravna območja**

- veliki pritiski na naravna območja namenjena oddihu, rekreaciji in sprostitvi npr. Škocjanski zatok – edino naravno območje v okolici Kopra, ki je namenjeno obiskovalcem, rekreativcem, šolskim skupinam
- Krajinski park Dragonja že 20 let ne dobi podpore na državni in občinski ravni, ker ni prioriteta.
- trženje naravnih rezervatov zaradi omejene kapacitete ni mogoče (Strunjan, Sečovlje, Škocjanski zatok)
- pomanjkanje vode za namakanje obdelovalnih površin
- obala nima stika z morjem in odsotnost mentalne povezave

V večini obalnih mest se morajo prekiniti investicije, ki so dimenzioniranje na specifično stanje obremenitve prostora skoncentriranega na dvomesečno turistično sezono. Prostor je potrebno obravnavati glede na potrebe regije in skozi vse leto.

2.1.2.2. ZALEDNI DEL - občine Piran, Hrpelje-Kozina

Za obmejno območje zalednega dela je specifična predvsem neugodna demografija lokalnega prebivalstva. Prevladuje zelo staro prebivalstvo in nizka izobrazba. Relativna odmaknjenost od večjih središč, nerešena lastniška politika in nezainteresiranost občin in države za reševanje problemov in razvoj zalednega dela je glavni vzrok, da se mladi izseljujejo in ne prepoznajo potenciala za življenje in delo v tem prostoru. Kraški rob in porečje Dragonje sta vedno v drugem razvojnem planu države, kljub temu, da se govori o potencialu teh območij že 20 let.

Prisiljevanje novih prebivalcev povzroča pri lokalnem prebivalstvu strah pred novim in zato med njimi ni sinergije. Uspešen primer integracije je eko-vas Topolovec, ki jo je ustanovila skupina mladih, ki aktivno sodeluje z lokalnim prebivalci in gravitirajo tudi na Hrvaško. Obnavljajo vas (župnišče), ukvarjajo se s kmetijstvom in poskušajo biti samooskrbni. Gre za izjemno občutljiv in kompleksen prostor, v katerem bivajo ljudje različnih nacionalnosti in socialnih struktur. Večina manjših naselij nima trgovin, šol, vrtcev in zdravstvene oskrbe. Obstaja velika razlika v zaledju med jugozahodnim delom zaledja (zaledje Kopra, Pirana) in vzhodnim delom (Bržanija, Čičarija).

Tradicija ter ohranjanje naravne in kulturne dediščine je izjemne pomembno za prostorski razvoj te izjemne krajine.

- **Kmetijstvo in turizem:**

- v zaselkih občine Hrpelje-Kozina prihaja do 0,5 do 1 m razlik med mejami v katastru in realnim stanjem
- v Čičeriji opuščajo tradicionalne oblike kmetovanja, poljedelstvo je usmerjeno v pridelavo krme za živino ter samooskrbo gospodinjstev. Problem je v škodi, ki jo naredi divjad, nezmožnosti dogovora glede koriščenja in obdelovanja kmetijskih in gozdnih površin z agrarno skupnostjo, ki ima v lasti 900 ha površin, izgubljanje znanja o kmetovanju, ekonomska migracija mladih
- zaraščanje kmetijskih površin in razdrobljenost zaradi lastništva
- veliki problemi z živinorejo zaradi vodovarstvenih območij, ne zaokroženih zemljišč,...
- ni več avtohtonega goveda (v Abitanti so dobili embrio boškarina iz Padave)
- premalo povezave kmetijstva s turistično in izobraževalno-raziskovalno dejavnostjo - podeželski turizem (povezovanje s primorsko Univerzo, inštituti,..)
- ni povezave kmetijstva s turizmom. Predvideni projekti obnove vasi Abitanti, Gradin, Topolovec, umestitev difuznih hotelov, ekološka pridelava hrana in gastronomija)
- ni strategije razvoja eko-turizma v povezavi z identiteto prostora.
- ni dovolj urejenih tematskih poti.
- problem kanalizacije in vodooskrbe za namakanja predvsem v zalednem delu

Pirana in Kopra (stroški na ha znašajo od 1000-5000 EUR)

- lokalno mladino delo na kmetiji ne zanima
- v občini Piran povezovanje z zaledjem temelji na enodnevnih tematskih dogodkih (kaki, artičoke, vino, oljke)
- ni oskrbe obale s kmetijskimi proizvodi, ker je to v nasprotju interesov trgovskih lobijev. Hrana se kupuje ceneje v Španiji. Poskus s projektom kilometer 0 – oskrba pri kmetijski zadrugi ali privatnemu kmetu
- ni povezovanja med kmeti - ustanovitev zadruge za večjo konkurenčnost na trgu (izjema koprsko Agraria)

Največji problem razvoja kmetijstva in turizma v zaledju je nepovezanost različnih deležnikov, razvojnih strategij in projektov. V Marežigah so nevladne organizacije (Mreža za preporod Istre, Zavod Eko-Humanitatis,..) organizirale 1. Istrski podeželski parlament, s katerim želijo aktivno vključiti lokalno prebivalstvo v načrtovanje razvoja podeželja in uskladiti skupne interese za celosten razvoj Istre.

- **Promet in infrastruktura:**

- promet v zaledju pomeni obremenitev in ni strategije, da bi se potnike zadržalo v notranjosti Istre, Kraški rob.
- pomankanje javnega prometa in povezav med manjšimi naselji in večjimi kraji. V Golcu starejši občani plačujejo 20 Eur posameznikom, da jih peljejo v 5 km oddaljeno trgovino (Obrov) ali v zdravstveni dom (Kozina). Predlagajo mini avtobuse za starejše in šolo obvezne otroke
- asfaltiranje cest in zagotovitev osnovne infrastrukture (vodovod, kanalizacija, optika - Abitanti, Golac so šele lansko leto dobili vodovod)
- ni prečnih povezav v zaledju Kopra (obuditev povezave Gradin –Labor)
- neurejene kolesarske poti razburjajo lokalno prebivalstvo
- ni železniške povezave Divača- (Rakitovec)- Pula pomembne za razvoj turizma v vzhodnem zalednem delu- Kraški rob
- v Črnem Kalu si ljudje želijo sprememb in s projektom za Bržanijo želijo urediti parkirišča za plezalce, vendar jih ne morejo ker so to kmetijska zemljišča in ne morejo spremeniti namembnosti. Ni usklajenosti med lokalnim in občinskim nivojem. Novi OPN za Koper naj bi bil sprejet šele 2018. Velika zamujena priložnost.

- **Nepremičnine, zemljišča in lastništvo:**

V večini zalednega obmejnega dela je velik problem revitalizacija podeželja zaradi nerešenega lastništva (30-40 solastnikov na eni parceli, ki so večinoma razseljeni po svetu ali so že umrli). To je sistemsko vprašanje in ga mora država nujno potrebno rešiti in s tem zaustaviti propadanje stavbnih kompleksov in kulturne dediščine ter izkoristiti potencial turističnega razvoja zaledja.

- pojavlja se trend novogradenj, ker so potreb domačinov ne da reševati z obnovo obstoječih objektov.
- ni izkoriščen potencial stavbnega fonda v turistične in kulturne namene.

V zaledju je nujno potrebno preseči obstoječe demografske trende, lastniške odnose in propadanje naravne in kulturne dediščine ter se povezati z obalo in vzpostaviti učinkovit ekonomski model kmetijstva v povezavi s turistično, oskrbno in gastronomsko ponudbo ter kmetijstvo v vlogi izobraževalno-raziskovalne dejavnosti. Nujno je potrebno vzpostaviti učinkovit javni prevoz, (mini busi, kombiji), kmetijske in turistične zadruga ter skupne javne prostore za boljše socialne povezave med lokalnim prebivalstvom (otroška igrišča, športna igrišča, kulturne domove, kino,...).

2.1.3. IZJEMNI PROBLEMI OBSTOJEČE KVALITETE ŽIVLJENJE

Pomorsko tihotapstvo, ni ekološkega zavedanja (ločevanje odpadkov, zbirni center za odpadke), nezanimanje za mlade, individualizem, zaposleni v turizmu niso pošteno plačani, poplave, pomanjkanje vode. Domačine se obravnava kot turiste, narašča nacionalna nestrpnost, ni promocije krajev, neurejena razmerja po denacionalizaciji, kmečki turizem – nepovezanost pobudnikov, neusklajena zakonodaja in njeno izvajanje, ni skupne vizije razvoja med občinami, državo, inšpekcijske službe ne delujejo,...

2.2. PREDLOGI ZA RAZVOJ IN NAPREDEK KVALITETE ŽIVLJENJA/ PRIJEDLOZI ZA RAZVOJ I UNAPREĐENJE KVALITETE ŽIVLJENJA

V obmejnem območju je po mnenju sogovornikov najbolj pomembno za nadaljnji razvoj kvalitete življenja predvsem vizija in razvoj turizma, odpravo mej in povezati ljudi in Istro v enoten teritorij.

- **Nove možnosti za zaposlitev**

- podjetniški inkubator in spodbujanje podjetništva
- razvojna vizija turizma v povezavi zaledja z obalo omogoča nova delovna mesta na različnih področjih – gospodarstvo, kmetijstvo, turizem, sociologija, kultura, gastronomija, zdravstvo, informatika, izobraževanje, marketing
- investirati v nove ideje in vzpostaviti okolja za nove priložnosti
- ponovno oživiti industrijo
- kmetijstvo mora postati vodilna gospodarska dejavnost v povezavi s turizmom - podeželski turizem in gastronomsko ponudbo.

Velike možnosti za razvoj ima ekološko kmetijstvo (poudarek na oljkarstvu, vinogradništvu, zelenjadarstvu, sadjarstvu in živinoreji- drobnica). Razvijati se mora kot celosten proces od proizvodnje, predelave do prodaje. V Golacu predlagajo tudi smučišče kot potencialna turistična dejavnost v zaledju.

- **Ureditev prometa in infrastrukture**

- medkrajevni javni prevoz v kombinaciji minibusov in kombijev
- ureditev parkirišč na obrobju »park and drive«, znižati parkirnine
- hitro povezavo med SLO-HR (predor pod Baredi)
- ureditev obalna cesta Koper-Izola za namene pešcev in plaže
- uvedba lokalnih vinjet
- več kolesarskih stez
- odprava meje
- ureditev komunalne infrastrukture - namakalnih sistemov, vodovodov, kanalizacije, centralne čistilne naprave
- vzpostavitev boljšega optičnega omrežja
- ureditev komunalnih odpadkov – ločevanje in divja smetišča

- **Poudarek na lokalnem, tradicionalnem in naravnem**

- prenova , ohranjanje naravne in kulturne dediščine (obnova in ureditev starih mestnih jeder in vasi)
- obogatiti turistično ponudbo z lokalnimi produkti
- ureditev razpolaganja s kmetijskimi zemljišči in gospodarjenja z gozdovi
- izboljšati delovanje agrarnih skupnosti
- medsebojno povezovanje prebivalstva iz posameznih vasi
- razvoj ekološkega kmetovanja in turizma
- več vključevanja lokalnega prebivalstva v sprejemanje odločitev razvojnih strategij
- skrb za ohranitev izjemne krajine, biodiverzitete in edinstvenost ter vzpodbujati njeno razpoznavnost (Čičarija območje športa in zdravja,..)

- **Storitev, javne ustanove in družbene dejavnosti**

- več otroških igrišč in organiziranih dejavnosti za otroke
- več športnih centrov in rekreacijskih površin
- nove večnamenske dvorane, mladinski center, kulturni center, lokalni medgeneracijski center, trgovine v starih mestnih jedrih in potujoče trgovine v zaledju
- reorganizacija javnega prostora – mestni park
- nove šole in vrtci (Dekani)
- več fakultet in raziskovalnih inštitutov
- oskrba starejših

Iz odgovorov lahko ugotovimo, da je za nadaljnji razvoj in zagotavljanje kvalitete življenja potreben velik napor, usklajevanje interesov in sodelovanje države, občin in lokalnega prebivalstva, vzpostavitev prioritet in pogled na razvoj v regionalnem merilu.

2.3. PREDLOGI ZA UČINKOVITEJŠO ČEZMEJNO SODELOVANJE MED SLO-HR/ PRIJEDLOZI ZA UNAPREĐENJE SLO-HR PREKOGRANIČNE SURADNJE U ISTR

Glede na politično situacijo in reševanje političnih problemov ter medsebojnih odnosov je še nekaj tem, ki državam SLO-HR ni uspelo rešiti v zadnjih 25 letih. Za učinkovit čezmejni prostorski razvoj, ki temelji na teritorialnem sodelovanju med dvema državama so glede na ankete izpostavljena 3 področja:

- **Prometna povezava in infrastruktura:**

- avtocestna povezava SLO-HR, hitra cesta predor pod Baredi (Izola-Dragonja)
- odprava meje
- povečati železniški promet Ljubljana –Pula, Divača-Rakitovec -Pula
- povezati javni prevoz
- obnova celotne infrastrukture (vodovod)
- odprava vinjetnega sistema ali vzpostavitev območnega vinjetnega sistema
- odpravo časovnih omejitev prehajanja meje (Brezovica, Rakitovec,..)
- vzpostavitev ladijskega prometa Trst-Pula

- **Skupna promocijska strategija Istre:**

- ustanovitev skupne medijske mreže za enoten prostor (radio, televizija, tiskani mediji)
- organizacija skupnih kulturnih, športno-rekreativnih, izobraževalnih, znanstvenih dogodkov
- promocija skupne blagovne znamke Istre za različne lokalne produkte ter turistično in gastronomsko ponudbo predvsem v mednarodnem merilu
- spodbujati sonaravni razvoj in ekoturizem
- tematske poti
- promocija severnega Jadrana

- **Povečati skupne investicije in sodelovanje na skupnih evropskih projektih**

- ustvariti ugodno klimo za skupne naložbe v gospodarstvu
- turistični razvoj zaledja (urejanje plezališč na Kraškem robu)
- investirati v skupno infrastrukturo
- zaposlovanje lokalnega prebivalstva
- skupno reševanje problemov ribištva na regionalnem nivoju, vzpostavitev sodelovanje slovenskih in hrvaških ribičev

- skupno reševanje tihotapstva- projekt Morski datlji? Ne, hvala!
- ustanovitev regijskih krajinskih parkov (Dragonja, kraški rob)
- ekološko kmetijstvo in turizem
- skupne tematske poti (vinska cesta, oljna cesta,...)
- banka semen
- združenje pristanišč (Trst, Koper, Reka)
- koncept regije - koncept razvoja brez centrov Ljubljane in Zagreba
- evropsko gospodarsko teritorialno združenje – ima 24 podpisnikov in pomeni več samostojnosti pri odločanju.

Glede na nizko raven političnega sodelovanja med državama je vsakodnevno sodelovanje med lokalnim prebivalstvom dosti bolj razvito. Dnevne migracije prebivalcev Slovenije in Hrvaške temeljijo na trgovini in delu (Hrvati), ter gastronomski ponudbi in morju (Slovenci – počitnice, vikendaši). Lokalno prebivalstvo v obalnem delu (Piran, Koper) gravitira bolj v Italijo, medtem, ko je vsakodnevno sodelovanje bolj prepoznavo predvsem v južnem in vzhodnem zalednem delu, kjer je veliko sorodstvenih povezav predvsem v Čičariji in po celotnem območju južne meje. Sodelovanje med državama poteka v obliki različnih kulturno-zgodovinskih in športnih prireditev, in v obliki skupnih čezmejnih in mednarodnih projektih: Odprta meja (sporazum o sodelovanju med občinama Hrpelje-Kozina in Lanišče), ki apelirajo na spremembe odnosov med državama in potrebe lokalnega prebivalstva. Gre za sodelovanje na nivoju društev, stroke in občin.

S podano študijo lahko ugotovimo, da je največji problem neusklajenost na nivoju odnosa država-občina-lokalno prebivalstvo. Lastnina je državna, občinska in privatna in ni rešena lastniška politika, ki bi omogočila skupno vizijo razvoja in resen pomik izvajanja prostorskih načrtov. In kako vemo kaj je prioriteta?